

German linguist K.Reiss. Accordingly we categorized theological text products into text-type with prominent appellative function and powerful pragmatic potential.

It was concluded that translations of theological texts have high adaptivity grade due to their strong pragmatic potential having prior appellative function. In the process of analysis we discovered adaptive techniques in translations of theological texts from German into Ukrainian in genre group of Christology, which finds its explanation in general pragmatic orientation of this text-type in theological discourse. The pragmatic orientation is realized through consideration of religious-confessional rules and stereotypical expectations of recipients of target language.

Key words: theological text, theological discourse, interpretation potential, translation/interpretation potential, appellative function, pragmatic potential.

УДК 821.161.2–146.2.09 : 811.161.2

ОЛЬГА БЛИК

ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У СПРИЙНЯТТІ ХАРКІВСЬКОЇ ШКОЛИ РОМАНТИКІВ (ПРАВОПИСНІ АСПЕКТИ)

Діяльність харківських романтиків у першій половині XIX ст. була багатаспектною. Одним із суттєвих завдань цього об'єднання був пошук адекватного українського правопису та обґрунтування художньої повноцінності української мови. Орієнтуючись на фонетичний принцип, вони створили декілька варіантів правопису. І.Срезневський та А.Метлинський у своїх наукових працях довели давнє походження української мови. Правописні пошуки харківських романтиків були використані П.Кулішем, котрий об'єднав напрацювання своїх попередників і створив «кулішівку», якою було надруковано ряд українських видань.

Ключові слова: І.Срезневський, А.Метлинський, О.Корсун, альманах «Сніп», український правопис, слобожанський правопис, «кулішівка».

Діяльність Харківської школи романтиків досліджувалася в українському літературознавстві переважно з погляду аналізу їхніх літературних творів; водночас широка культурницька діяльність цього об'єднання залишалася поза увагою. На сьогодні виникла

потреба по-новому, з використанням найновіших матеріалів та досліджень, вивчити діяльність Харківської школи романтиків. Використовуючи широкий історико-культурний контекст, а також матеріали спогадів, можна переконливо стверджувати, що харківські літератори були організаторами і творцями літературного процесу першої половини XIX ст. Уперше як літературне об'єднання Харківську школу романтиків виокремив А. Шамрай у своїх працях 1930 р. Термін «харківський інтелектуальний рух» використовував у своїх дослідженнях М. Дашкевич. Широкий історичний контекст доби подають історики – Д. Багалій, Л. Посохова, І. Посохов, М. Халанський та ін. Особливості поезики харківських романтиків аналізували М. Бондар, О. Гнідан, О. Свириденко, В. Смілянська, та ін. В останні десятиліття здійснювалися також компаративістичні студії, зокрема, зіставлення Харківської школи романтиків із представниками англійської літератури (праці І. Арендаренко, Т. Бовсунівської, Г. Канової). Прагнучи проаналізувати різновекторну діяльність харківських романтиків, слід поставити побутування цієї літературної школи в контекст доби. Одним з суттєвих напрямів роботи харківської школи був пошук нового варіанту правопису, який уможливив би передавання усіх тонкощів української мови на письмі. Основним завданням статті є аналіз правописних пошуків харківських поетів та їхніх виступів на захист прав української мови.

«Харківська школа романтиків» – це традиційна, усталена в українській історико-літературній науці назва літературного співтовариства, яке сформувалося при Харківському університеті у 20-40 рр. XIX ст. Загалом прямо чи опосередковано Харківську школу романтиків досліджували І. Айзеншток, І. Арендаренко, Т. Бовсунівська, О. Борзенко, І. Лімборський, П. Федченко, М. Яценко. Сьогодні назріла потреба по-новому, із залученням найновіших матеріалів та досліджень, поглянути на діяльність цього угруповання, ширше окреслити як історико-літературний, так і національно-культурний контекст цієї діяльності.

До Харківської школи романтиків в основному належали літератори (здебільшого поети), фольклористи, культурні діячі. Дослідники виокремлюють три етапи в розвитку «школи». Перший – діяльність гуртка І. Срезневського, зокрема видання

«Українського альманаха» 1831 р., в якому друкувалися також твори українською мовою, та вихід 6-и книг «Запорожской старины» (1833-1838), що справили потужне враження на письменників, що йшли слідом: М. Костомарова, Т. Шевченка, П. Куліша. До гуртка І. Срезневського належали І. Розковшенко, О. Євцький, Ф. Євцький, О. Шпигоцький та Й. Джунковський, До другого покоління зараховують А. Метлинського та М. Костомарова, а також письменників, чия творчість належить до романтизму: Степана та Петра Писаревських, С. Александрова та П. Кореницького. До третього покоління зараховують О. Корсуна, Я. Щоголева (у ранній період творчості) та М. Петренка. Діяльність Харківської школи романтиків відзначається консолідацією українського літературного процесу, організацією літературних видань, виходом перших індивідуальних поетичних збірок («Думки та пісні та ще дещо» (1839) А. Могили, «Українські балади» (1839), «Вітка» (1840) І. Галки), розширенням жанрового й тематичного різноманіття української літератури, переходом від історично-абстрактної лірики до заглиблення у внутрішній світ ліричного героя. Хоч літературний доробок Харківської школи романтиків не сягає, звісно, рівня поетичного генія Тараса Шевченка, але їхні досягнення у сфері розвитку української культури видаються суттєвими та своєчасними.

Діяльність харківського об'єднання була різноплановою, але одним із суттєвих її аспектів були виступи в оборону прав української мови. На початку XIX століття у середовищі російської (почасти й української) інтелігенції побутувало уявлення, що українська мова не може передавати тонкі почуття, і що в цілому українська мова не має перспектив як мова літератури. Це відображало загальний стан української мови та культури у тогочасній імперській Росії. Адже на розвиток українського правопису упродовж XIX ст. впливали численні політичні й цензурні заборони; як зауважує І. Огієнко: «Історія українського правопису за XIX-й вік дуже цікава й повчача, – розвиток нашого правопису йшов в парі з розвитком літературної мови, а цей розвиток був такий ненормальний» [5, с. 6]. Представники Харківської школи романтиків своєю художньою творчістю, публікацією перлин українського фольклору, виданням альманахів,

де друкувалися українські письменники, доводили, що українська мова є повноцінною і має літературне майбутнє.

На той час мовою освіти та науки залишалася російська мова. Коли українські літератори шукали засобів адекватної передачі на письмі фонетичних особливостей української мови, то представники імперської науки називали українську мову «наречием» і пророкували їй найскоріший занепад.

Загалом реформація правопису була дуже на часі, адже молода українська література потребувала повноцінних засобів вираження. Використання літер російського правопису заважало повною мірою оцінювати художню якість творів. До того ж такий спосіб передачі українських слів викликав негативну реакцію російських критиків, які характеризували українські твори як «нешта па-чухонські» (Г. Квітка-Основ'яненко, «Супліка до пана іздателя»). Наскільки утруднювала літературний та видавничий процес невідповідність правопису, з гумором описує Є. Гребінка у післямові до альманаху «Ластівка» (1841) «До зобачення»: ««Хотів було я вам, панове, пустить свою книжку зимою, та як одніс у друкарню, як стали москалі друкарювать, так я вам кажу, і сміх, і горе! Чи ви повірите, що над одним листком та б'ються тиждень або й більше. Ти напишеш гілля, а він видрукує г (ять)лл(ять): “это, стало быть, каже, красивей”. – «Та мовчи, будь ласкав, москалю, та роби те, що тобі кажуть, за що гроші береш”. От він як почує гроші, зараз і схаменеться. Що ж? Трохи згодом знов уже перевертує по-своєму!.. Бивсь, бивсь я з ними, а тут уже й на весну повернуло...» [2, с. 32].

Представники Харківської школи романтиків були прибічниками фонетичного правопису, який здобув популярність на Слобожанщині – згадаймо слова Г. Квітки-Основ'яненка «як говоримо, так і писати треба». Саме цей правопис був закріплений працею О. Павловського «Грамматика малоросійського нарѣчя...» (1818, у додатку було вміщено українсько-російський словник), зокрема, було введено літеру **і** на позначення звука **і** незалежно від його походження, звук **и** позначався літерою **ы**, а літеру **и** вилучено з абетки. Слідуючи традиції, замість сучасного апострофа вживався **ь**, у кінці слів після приголосних зберігався **ь**. Фонетичний принцип проявлявся також у тому, що закінчення дієслів **-ться**, **-шся** передавалися згідно з вимовою – **-цьця**, **-сся**.

Фонетичний правопис, принципи якого сформулював О. Павловський, був підтриманий харківськими письменниками I половини XIX ст., на його основі було створено новий – слобожанський правопис, головною засадою якого було: писати так, як вимовляється, з послідовним використанням і дотриманням вимови літер російського алфавіту [7]. До створення слобожанського правопису був причетний П. Гулак-Артемовський, водночас його підтримали Є. Гребінка, Г. Квітка-Основ'яненко, С. Писаревський та інші письменники. Згідно з цим правописом звук **і** передавався літерою **и** (між приголосними) та **і** (перед голосними та **й**), звук **и** – літерою **ы**. «**Ять**» писали тільки після м'яких приголосних на позначення звука **є**. У функції сучасного апострофа вживалися літери **ь** та **ъ** або не писалось жодного знака. Йотоване **о** та м'якість попереднього приголосного перед **о** передавали літерою **ё**: **ёго, синёго**, а написання деяких іншомовних слів фонетизувалося згідно з діалектною вимовою: **Хранція, паравхья**. Загалом, різні письменники вносили до слобожанського правопису деякі індивідуальні зміни та доповнення, проіснувавши до 1850-х років, у другій половині XIX століття цей правопис вийшов з ужитку.

Також прибічником фонетичного підходу виступив О. Корсун у своєму альманасі «Сніпъ» (1841), у якому він, у цілому користуючись слобожанським правописом, запровадив для позначення звука **і** незалежно від його походження літеру **ј**, а літерою **и** замінив дві давні літери **ы** та **и**. Перше нововведення не прижилося в українській мові, а от друге виявилось дуже доречним, заміна **ы** на **и** дозволила зафіксувати особливості української мови та її фонетичні відмінності від російської (адже вимовляючи українське **и** як **ы**, читач викривлює милозвучність українською мови і створює щось на зразок суржика). Заміна **ы** на **и** виявилася дуже доречною, вона полегшила читання українських текстів, прижилася ця зміна і в сучасному правописі. Правопис О. Корсуна високо оцінив Т. Шевченко, у листі до Є. Гребінки він просить друкувати свої твори в «Ластівці» саме таким правописом.

Прибічниками фонетичного принципу у XIX столітті були також І. Бецький (видавець альманаху «Молодик») та А. Метлинський. Останньому належить декілька розвідок з історії української мови, а саме передмова до збірки «Думки та пісні та ще

дещо» під назвою «Заметки относительно южнорусского языка»(1839) та стаття «Правописание южнорусского языка или наречия», вміщена на початку виданого ним «Южного русского сборника» (1848), а також передмова до збірника «Народные южнорусские песни» [4]. Обидві статті написані російською мовою. Також А. Метлинським було впорядковано українсько-російський словник з 300 слів специфічної лексики, який було вміщено в додатках до збірки «Думки та пісні та ще дещо». Упродовж усього життя, цікавлячись багатогранністю української мови, у своїх роботах А. Метлинський обстоює думку про давність, самостійність української мови, підкреслює її потужний зображально-виражальний потенціал. У передмові до свого збірника «Думки та пісні та ще дещо» поет простежує коріння української мови ще з киеворуської доби, що ішло врозріз із загальноприйнятою думкою та було своєрідним «науковим зухвальством», адже російські вчені не визнавали самого факту існування цієї мови.

З великою повагою до українських коренів А. Метлинський пише: «Південноруська мова, якою говорили наші перші літописці, які ніби в ковчезі від потопу часів зберегли заповіт прабатьків Російського Царства до нащадків, Південноруська мова, якою батьки наші оспівали у думках своїх життя та славу Південної Русі, цієї священної колиски могутнього Царства – мова, якою, вірогідно, звучали промови Князів Київських, прабатьків наших Царів православних, якої слова і вирази і досьгодні звучать у Святому Писанні...» (переклад мій – О. Б.) [3, с. 3]. Незважаючи на визначні риси цієї мови, учений переконаний у її майбутньому занепаді: «Південноруська, кажу, мова з дня на день забувається та мовкне – і – прийде час – забудеться і змовкне... І слова її лиш може у сумовитих піснях долетять до нащадків... І слова її знайдуть нащадки у темних для себе місцях літопису, подивуються цим рідним незнайомцям, назвуть їх недоглядом переписувача – і – виправлять...» (переклад мій – О. Б.) [3, с. 3-4]. Водночас А. Метлинський переконаний, що дослідники повинні звернути увагу на цю могутню та багату мову, яку можна почути на території «від Вісли до Кубані». Учений підкреслює, що українська мова не завжди була мовою простолюду: так, її риси помітні в давніх писемних пам'ятках киеворуської доби, цією мовою

говорили при дворі Великих Князів Литовських, вона використовувалась у дипломатії, нею писали важливі державні акти (Литовська метрика). Як поет, А. Метлинський звертає увагу на милозвучність української мови, її багату синонімію, здатність передавати найтонші порухи людською душі. Найважливішим для мови вчений вважає можливість передавати нюанси емоційних переживань, і в цьому він дає українській мові надзвичайно високу оцінку: «Слід зазначити: при вираженні будь-якої пристрасті, будь-якого почуття, Південнорус не зустріне недостачі в рідній мові своїй! Чи гнів закипить у ньому, чи туга налетить на нього, пом'якшиться серце його ніжністю, чи він перейде в жартівливо-веселий настрій – не зустріне він недостачі у рідній мові своїй... все виразиться цією мовою» [3, с. 20].

У своїй передмові А. Метлинський підкреслює, що правопис української мови ще не стабілізувався, визначаючи серед сучасників дві протилежні тенденції: одна частина письменників використовує правопис російської мови або церковнослов'янських книг, інша частина передає вимову українських слів буквами, слідуючи вимові цих букв російською мовою. Сам А. Метлинський вважає, що найефективнішим буде серединний шлях, коли б правопис вказував на корінь слова, але не був би ускладнений великою кількістю правил та винятків. Загалом, слобожанський правопис, упорядкований за фонетичним принципом, цілком відповідав таким вимогам.

А. Метлинський з наукового погляду описує функціональність та милозвучність української мови, обґрунтовує за допомогою історичних фактів її давнє походження. Та все ж в описах цього «козацького наріччя» він залишається прибічником романтичної концепції народності [4], яку ми вже зустрічали в працях М. Максимовича та в передмовах І. Срезневського до «Запорожской старини». Особливої уваги, на думку А. Метлинського, заслуговують зменшувально-пестливі форми, якими насичена українська мова, її потужна синонімія, а також «примовки та хвацькі звороти, якими ця мова настільки багата» [3, с. 25]. Безумовно, праця А. Метлинського була помітним явищем тогочасного культурного дискурсу, а його мовознавча діяльність, що тривала все життя, заслуговує на високу наукову оцінку.

Слід відзначити також діяльність видатного славіста, професора кафедри історії та літератури слов'янських мов Московського університету (обіймав цю посаду 1842-1868 рр, з перервою) О. Бодяньського – як дослідника, який вніс вагомий вклад у розвиток української мови, у своїх працях обґрунтовуючи тези про її давність і самобутність. Здійснюючи широкі дослідження слов'янських наріч, він знаходив серед них місце і для української мови. Йому належать ґрунтовні праці з історії слов'янських мов, наприклад, «Про народну поезію слов'янських племен» (рос., 1837) та «Про час виникнення слов'янських письмен» (рос., надрукована 1895). Цікаво відзначити, що наукові студії О. Бодяньського поєднувалися з захопленням українською поетичною творчістю, учений упродовж всього життя був пристрасним збирачем українських пісень, а зібрані ним матеріали були опубліковані вже після його смерті («Українські народні пісні в записах Осипа та Федора Бодяньських», 1978). О. Бодяньський був видатним ученим, що зробив потужний внесок у розробку та вивчення української мови, водночас він широко підтримував молоду українську літературу, і навіть сам виступив зі збірником віршованих казок «Наські українські казки запорожця Іська Материнки» (Москва, 1835).

У наукових зацікавленнях І. Срезневського переважали студії славістичні, але в його доробку також наявні матеріали досліджень української мови. Зацікавлення українською мовою І. Срезневський зберіг упродовж усього життя, у своїх працях про слов'янські мови він часто приділяв увагу українській мові. Так, у його праці «Думки про історію російської мови» (1849) подано характеристику ознак української мови, що відрізняють її від російської, а у працях «Огляд головних рис спорідненості звуків у наріччях слов'янських» (1845) та «Русь Угорська: “Уривок із спроби географії руської мови”» подано фонетичні ознаки української мови в місцевих різновидах; ці матеріали було покладено в основу діалектології української мови. Разом з тим, погляд І. Срезневського на роль і місце української мови серед інших слов'янських не був однозначним: якщо в молоді роки він виступав за її самостійність і самоцінність («Погляд на пам'ятки української народної словесності: Лист до професора

І. М. Снегір'ова», 1834), то пізніше вчений відмовляє українській мові в самостійності, називаючи її «простонародною».

Видатний внесок у вивчення української мови зробив також М. Максимович, він же обґрунтував її давнє походження (корені української мови вчений віднаходив у X ст.) та самостійність, спростувавши теорію М. Погодіна-О. Соболевського. Давність та самотність української мови обґрунтовані вченим у працях «Філологічні листи до М. П. Погодіна» (1856), «Листи-відповіді до М. П. Погодіна» (1857), «Нові листи до М. П. Погодіна. Про вікодавність малоросійського наріччя» (1863). Окрім розробки й запровадження власного історико-етимологічного правопису (максимовичівки), учений заклав основи української діалектології, розробивши власну двочленну класифікацію українських говорів. Також його перу належать потужні слов'янознавчі дослідження: так, М. Максимович створив тричленну класифікацію слов'янських мов, науково обґрунтувавши розвиток і взаємовідношення східнослов'янських мов у порівнянні з іншими слов'янськими та європейськими (праці «Звідки походить руська земля», 1837, та «Історія давньоруської словесності», 1839 і т. ін.). Працюючи над дослідженнями слов'янських мов, учений велику увагу приділяв мові українській, розглядаючи її в широкому слов'янському контексті. Результатом пошуків українських письменників першої половини XIX століття став правопис, запроваджений П. Кулішем (так звана «кулішівка»), якою були надруковані двотомник «Записки о Южной Руси» (1856-1857), «ГраMATка» (1857) [7, с. 263]. Також цей правопис вживався у журналі «Основа»; як зауважує С. Бевзенко: «Правопис журналу «Основа» тривалий час називали кулішівкою, пов'язуючи в такий спосіб його усталення з ім'ям П. О. Куліша. Однак у цьому є велике перебільшення. П. О. Куліш справді відіграв певну роль у становленні сучасної української орфографії, але не більшу від ряду своїх попередників та наступників. Він використав надбання своїх попередників, об'єднавши їх в одній правописній системі, і спопуляризував у своїх численних виданнях» [1, с. 33].

Думку про давність та самотність української мови обстоювали також О. Бодяньський, І. Срезневський, до цього ряду належав і М. Максимович; ці видатні вчені посилювали в

суспільстві думку про окремішність та самоцінність української мови.

Таким чином, можна підсумувати, що письменники і науковці, котрі належали до Харківської школи романтиків, а також учені, які підтримували з ними зв'язок, своєю художньою та науковою діяльністю сприяли унормуванню українського правопису. Їхні теоретичні праці й дослідження, передмови до збірників та листи обґрунтовували давність та самобутність української мови, її потужний виражально-зображальний потенціал. Важливим аргументом на користь останньої тези був вихід чисельних альманахів українською мовою, як у Харкові, так і у Санкт-Петербурзі, зокрема альманахів «Сніп», «Ластівка», «Молодик», «Южный русский сборник». Активна діяльність письменників-харків'ян, зокрема І. Срезневського, А. Метлинського, О. Корсуна, І. Бецького, Г. Квітки-Основ'яненка, перегукувалася з поглядами письменників центральної України (М. Максимович) та з діячами українського відродження, які жили та працювали у північній столиці – Санкт-Петербурзі (О. Бодянский, Є. Гребінка).

Українська мова впродовж першої половини ХІХ століття здійснила великий крок у своєму розвитку, перейшовши від вправлення «любителів малоросійського слова» до повноцінних художніх творів писемної літератури, яка мала в основі своїй народну мову. Внесок представників Харківської школи романтиків у цей процес видається досить вагомим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бевзенко С.П. Історія українського мовознавства: Історія вивчення української мови: Навч. посібник / С.П. Бевзенко. – Київ : Вища школа, 1991. – 231с.
2. Гребінка Є. Твори: в п'яти томах / Гребінка Євген. – Київ: Художня література – Т. 5. – 1957. – 362 с.
3. Могила А. Думки и песни / А. Могила, 1839.
4. Народные южнорусские песни: [Метлинский А. (изд.)], 1854.
5. Огієнко І. Нариси з історії української мови: система українського правопису: популярно-науковий курс з історичним освітленням / Іван Огієнко. – Варшава, 1927. – 216 с.

6. Сумцов М.Ф. Начерк розвитку української літературної мови / Культурно-історична бібліотека під ред. проф. Д. І. Багалія. – Харків: Союз, 1918. – 40 с.
7. Українська мова: енциклопедія / НАНУ, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні, Ін-т укр. мови НАНУ; Вид-во «Укр. Енциклопедія» ім. М.П. Бажана; ред. кол.: В. М. Русанівський (співголова), О.О. Тараненко (співголова), М.П. Зяблюк (заст. голови) [та ін.]. – 3-є вид., зі змінами і доп. – Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2007. – 852, [4] с.: іл.

О. БЛИК

ПЕРСПЕКТИВЫ УКРАНСКОГО ЯЗЫКА С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ ХАРЬКОВСКОЙ ШКОЛЫ РОМАНТИКОВ (АСПЕКТЫ ПРАВОПИСАНИЯ)

Деятельность харьковских романтиков в первой половине XIX века имела много направлений. Одной из задач объединения был поиск адекватного варианта украинского правописания. Ориентируясь на фонетический принцип, харьковские романтики создали несколько вариантов правописания. И. Срезневский и А. Метлинский в своих научных трудах приводили аргументы в пользу давнего происхождения украинского языка. Правописательные поиски харьковских романтиков были использованы П. Кулишом, который синтезировал труды своих предшественников и создал «кулишовку» – правописание, которое было использовано во многих украинских изданиях.

Ключевые слова: И. Срезневский, А. Метлинский, А. Корсун, альманах «Снип», украинское правописание, слобожанское правописание, «кулишовка».

О. BLYK

PERSPECTIVE OF UKRAINIAN LANGUAGE IN TERMS OF KHARKIV ROMANTIC SCHOOL (SPELLING ASPECTS)

Kharkiv romantics school – an association of writers that formed around Kharkov University in 20-40 years of the nineteenth century. I. Sreznevsky, A. Shpyhotsky, I. Rozkovshenko A. Metlynsky, M. Kostomarov, A. Korsun,

M. Petrenko, Ya. Schoholev and others belonged to this union. Activities of the Kharkiv romantics in the first half of the nineteenth century was multifaceted. Kharkiv union members recorded and published folk songs, wrote fiction edited Ukrainian almanacs. Kharkov Romantics are called the organizers of the literary process of Slobozhanshchina at the first half of the nineteenth century. After unifying their activities played a significant role in the formation of modern Ukrainian literature. One of the essential tasks of the Kharkiv romantics school was to find adequate proof Ukrainian spelling and usefulness of Ukrainian language. However, if their literary activities attracted the attention of many researchers (O. Hnidan, V. Smilyanska, M. Yatsenko), the linguistic search of Kharkiv poets for today is unexplored. This fact determines the relevance of this article.

O.Pavlovskyy was the one who for the first time formed a new spelling principles in «Little Russian dialect Grammar» (1818). It was done because previous versions of spelling based on etymological principle, were extremely complicated and not passed all the features of national language. Focusing on the phonetic principle it was established a few Spelling variants. Thus, in the first half of the nineteenth century «Slobozhanska» spelling main principle was formed. It contained the following: to write as pronounced, with consistent use and compliance with the pronunciation of the letters of the Russian alphabet. To create Slobozhansky spell Gulak-Artemovskij was involved. He was supported by Hrebinka, G. Kwitka-Osnovyanenko, S. Pisarevskii and other writers. This spell was actual until the end of 1850, in the second half of the nineteenth century this spelling is out of use. I. Sreznevsky and A. Metlynsky in their scientific studies justify the ancient origins of the Ukrainian language. A. Metlynsky in his preface to the poetry collection «Thoughts and songs and something else» says about sonority of Ukrainian language and its lexical richness, the extraordinary variety of diminutive forms. Sreznevsky in a letter to Professor I. Snyehirov (1834) strongly argues that the Ukrainian language is not a dialect of Polish or Russian, it is – one of the richest Slavic languages. Referring to the work of G. Skovoroda, I. Kotlyarevskiy, P. Hulak-Artemovs'kyj, I. Sreznevsky claims that the Ukrainian language will be the language of original fiction.

O.Korsun in his anthology «SNIP» used a number of innovations that were relevant and entrenched in the Ukrainian language. In particular, Shevchenko highly appreciated the spelling of «SNIP»: in a letter to E.Hrebinka he asks to publish his works in «Lastivka» using this very spelling. Orthographic searching of Kharkiv romantics were used by P. Kulish, who combined achievements of his predecessors and created the «kulishivka» which was published by a number of Ukrainian media.

Key words: I. Sreznevsky, A. Metlynsky, O. Korsun, almanac «Snip», Ukrainian spelling, spelling Slobozhansky, «kulishivka».

УДК 81'255.4(045)

Артур ГУДМАНЯН

ДОСЯГНЕННЯ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА І ТЕОРІЇ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ПРОДУКТИВНОЇ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ СПАДЩИНИ

У статті окреслюються основні напрямки розвитку теорії художнього перекладу, що бере початок з практичної діяльності перекладачів античної доби. Визначається важливість поступального розвитку теорії перекладу від класичної лінгвістичної теорії перекладу, крізь призму лінгвокультурологічного перекладацького напрямку Translation Studies, описового підходу Реймонда ван ден Брока до появи когнітивної моделі перекладу Ж. Делеза. Зазначається, що кожна з представлених теорій зробила свій внесок до наукового поступу теорії перекладу, в цілому, і художнього перекладу, зокрема.

Ключові слова: буквальна інтерпретація, вільна інтерпретація, іншність, фореїзація, когнітивна модель перекладу.

За останні десятиліття в теорії художнього перекладу сталися суттєві зміни в ставленні до поняття «художність». Традиційний сутнісний підхід до літератури базується на романтичному понятті літератури, яка детермінує автора як квазібожественну істоту з геніальним началом. Переклад тут виступає звичайною копією унікального тексту. Перекладач не має геніального начала і тому детермінується як роботяга, істота другого сорту. Дихотомія – оригінал на протигагу копії – глибоко вкоренилася у перекладацькій теорії Заходу, що склало основу ворожості і неприйнятності поняття перекладу на його теренах. Водночас, побутує думка про цілковиту самостійність, неповторність і винятковість твору перекладу, що ставить його на один щабель з першоджерелом.

Дискусія з проблем художнього перекладу охоплює питання віднайдення еквівалентів не лише на лексичному, синтаксичному